

Je stát tatíček, nebo mátička?

*Francisco Goya:
Saturn požírající svého syna*

Dítě rozbije vázu. Taťka ho potrestá, mamka utěší. Dítě se časem naučí vázy nerozbíjet, později možná vynalezne vázu nerozbitnou. Soutěž a solidarita utvářejí rodinu i dějiny. Svět dětský, ženský a mužský se doplňují a prolínají.

Dva jedinci jsou nejmenší tým. Výhodou týmů je specializace. Jeden se orientuje dovnitř (ted' a tady), druhý ven (včera, zítra, kdekoliv). Často jeden rodič zastává obě role. Rodina není lidský vynález, kromě savců a ptáků pečují o potomstvo některé ryby, pavouci a byli to i dinosauři.

Několik rodin tvoří tlupu. Rodina, tlupa, kmen jsou vrstvami mezi člověkem a prostředím. Osm miliard jedinců je úctyhodné souvrství...

Civilizace jako „nová příroda“ opakuje známé vzorce. Lidé mohou žít sami (jako tygři) v párech (jako labutě), tlupách (jako opice) i společenstvech (jako včely, mravenci, termiti).ⁱ

Člověk, rodina i tlupa v přírodě čelí zákonům džungle. Civilizace přidává další vrstvy: kmen > stát > říše... Vláda práva chrání subjekty uvnitř před zákony džungle, zatímco mezinárodní právo lze vymáhat pouze zdola, dohodou

subjektů globálního prostředí. Lidé, státy i říše se rodí, vyvíjejí a umírají, aby na jejich mrtvolách a troskách vyrostly nové entity.

Stará ezoterická formule zní: „Jak dole tak nahoře“. Odhaluje soběpodobnost částí a celku složitého systému. Dnes bychom řekli [fraktál](#), Jednoduchý vzor opakovaný v různém měřítku na mnoha úrovních. Tak vypadá strom, kapradina, pobřeží, nebo toky peněz, připomínající cévní systém. Fraktál umožňuje růst v kterémkoliv bodě, je to kombinace řádu a chaosu zároveň. Rodina, tlupa, kmen, stát atd. jsou soběpodobné entity, kde vyšší je prostředím pro všechny nižší.ⁱⁱ

Společnost není pyramida řízená shora, je to síť vzájemně obsažených propojených subjektů ve vzájemně se ovlivňujících vrstvách.

Moderní člověk žije v mnoha prostředích a na každém kroku potkává stejnou nabídku. Reklamy, zaměstnavatelé, banky, pojišťovny, kultura, politické strany, církve, všichni nabízejí „bezpečí rodinného krbu“. Jako by bylo jen „uvnitř“ a žádné „venku“. Žádná krize, jen nikdy nekončící růst, blahobyť, extáze...

Je to nebezpečná iluze, jízda proti zdi! Soutěž a solidarita (mužský a ženský princip, jin-jang) a další regulační mechanismy musejí prostupovat do všech fraktálních úrovní a udržovat samoregulační rovnováhu. Střídání let „tučných a hubených“ nelze zabránit, lze ale pěstovat odolnost proti fatálním výkyvům. Spravedlivou hospodářskou soutěž mají střežit antimonopolní úřady na úrovních lokální, státní i nadstátní. Řada globálních institucí je dnes bohužel nefunkčních. A taky platí – raději žádná než špatná regulace.

S novými technologiemi (od atomu po informace) může člověk sám sebe zničit – nebo vstoupit do nové epochy. Zrychlení zpětných vazeb a posun mezí růstu na všech úrovních je výzvou pro firmy i historické státy.

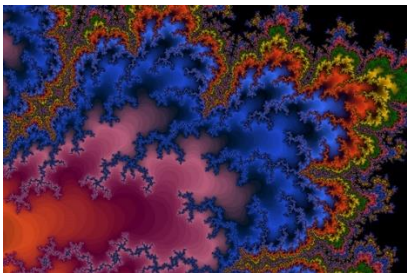
Příroda řeší problémy na nejnižší úrovni, na níž jsou řešitelné. Odtud princip subsidiarity uplatňovaný v EU. Některé funkce státu sestupují dolů (místní doprava, školy), jiné stoupají nahoru (obrana, strategické plánování).

Stát a národ nemusí být totéž. Národy tvoří jazyky a kultura, je to bohatství hodné zkoumání. Stát může být pouhou fraktální úrovní. Silovou expanzi národních států nelze tolerovat.

Je slyšet obavy o demokracii, o politickou soutěž. Ta se musí soustředit na základní úkol: zabránit trvalé vládě jedné skupiny vedoucí k nepotismu, kastovnímu systémuⁱⁱⁱ a k válkám.

Fraktální struktura nemá hranice, dokáže se přizpůsobovat změnám v geologickém časovém měřítku.^{iv} Dlouhodobé změny v přírodě i civilizaci lze ovlivňovat a negativní jevy tlumit. Co tedy s „velkými predátory“ a „cizopasníky“? Prvním „brousit drápky“, druhé „učit symbióze“ ...

Pokud budeme stát dlouho a bezohledně považovat za „milující matičku“, jednoho dne se promění v „zlého otce Saturna“ požírajícího vlastní děti...

Fraktál (zdroj: iDnes)

ⁱ Společenstva tvoří kromě samců a samic jedna i více specializovaných kast, neplodných (nedospělých) dělníků a dělnic.

ⁱⁱ Vývoj lidského druhu provází juvenilizace, zachování dětských znaků do dospělosti: učení, hravost, zranitelnost.

ⁱⁱⁱ Fraktální struktura je těžko slučitelná s kastovními systémy typu KLDK. Kastovní společenstva vývojově zakrněla na úrovni hmyzu.

^{iv} Přírodní samoregulační mechanismy pracují s cykly desetitisíců i více let. Civilizace ale nemusí pasivně čekat na geologické důsledky oteplení, nebo na další dobu ledovou.